Finanční situace českých domácností a dopady zdražování – květen 2023

Zpracoval STEM pro KPMG
22. června 2023

Situace domácností - shrnutí

- Index hodnocení ekonomické situace domácností se po razantním propadu v loňském roce stabilizuje a v květnu 2023 mírně roste.
- Po dosažení dosavadního dna loni na podzim se zastavil propad všech tří hlavních komponent indexu. Zejména v otázce na srovnání současné ekonomické situace domácností se stavem za budoucích 12 měsíců sledujeme opatrný obrat k lepšímu.
- Důsledky války na Ukrajině a rychle rostoucích cen zasáhly v posledním roce zeširoka a intenzivně celou společnost. Samozřejmě se skupiny veřejnosti liší podle toho, jakou měrou jsou schopny se s těmito vlivy vypořádat.
- Z hlediska věku se osamostatňuje nejmladší skupina, která svou ekonomickou situaci hodnotí již podobně jako v předkrizových letech. Na druhé straně se osamostatňují špatně materiálně zajištěné domácnosti, jimž zůstává stejně skeptické hodnocení jako v loňském roce.
- Schopnost domácností tvořit úspory loni oslabila; především mezi obyvateli s nižším vzděláním. Její propad se však již zastavil.
- Inflační očekávání českých domácností se po šoku z roku 2022 snížila, přesto zůstávají vysoká.
- V obecné rovině přetrvává velmi špatné hodnocení vývoje ČR, které již přes rok dosahuje úrovně z krizových let 2010-2012.
- Na rozdíl od finanční krize před deseti lety současná krize zatím neoslabila důvěru veřejnosti v domácí banky.

Celkové hodnocení vývoje v ČR

Směřování vývoje v ČR

Negativní sentiment kulminoval, ale nálada se nezlepšuje.

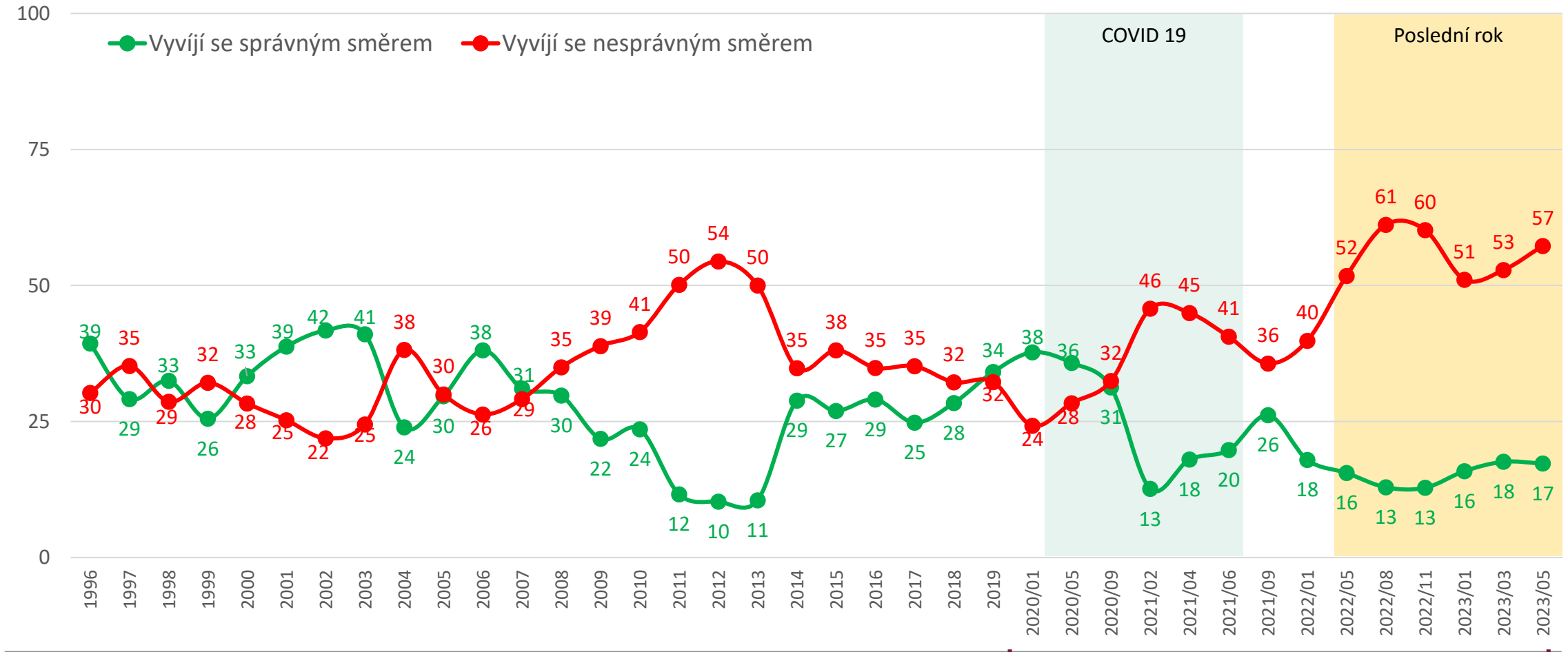

Myslíte si, že se situace v České republice vyvíjí všeobecně správným nebo nesprávným směrem? Pramen: STEM Trendy 1996–2023

Očekávání do budoucna

Klesá nejistota, mírně klesají i obavy. Výhled do budoucna je z dlouhodobého pohledu mírně pozitivní

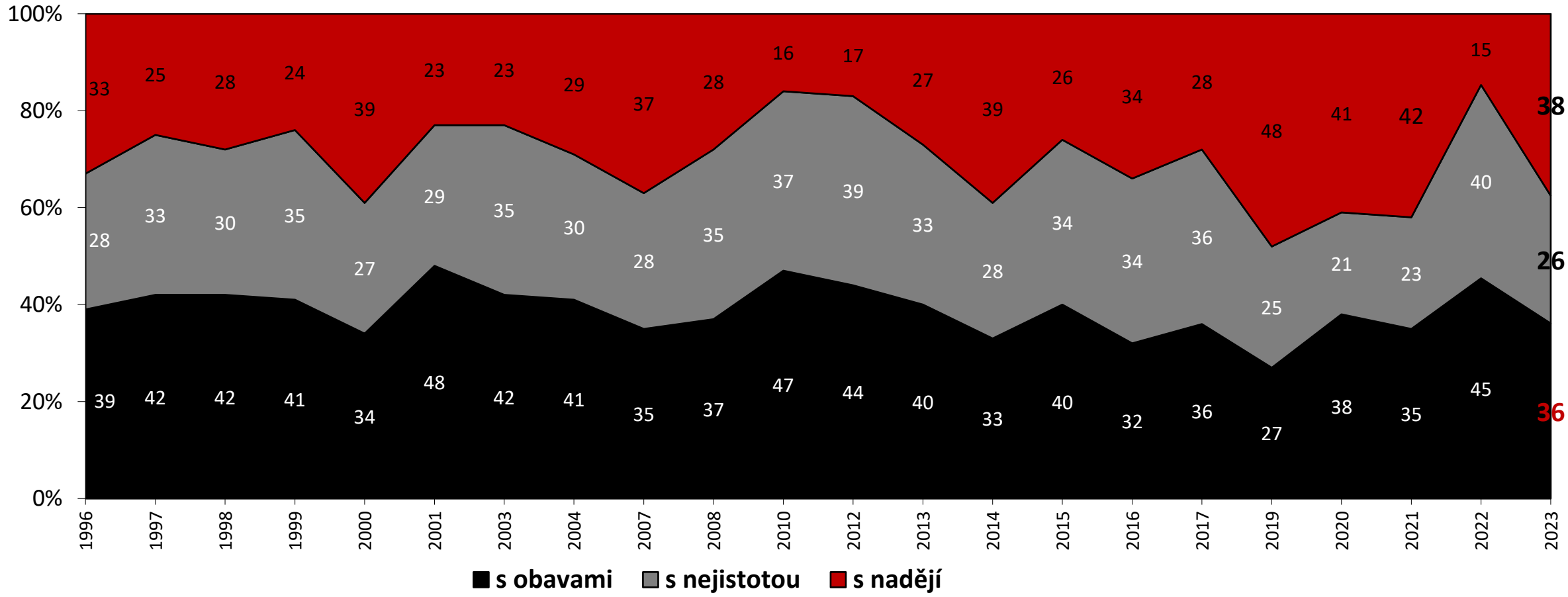

Finanční situace českých domácností

Index finanční situace domácnosti
květen 2023 = báze, 100 bodů

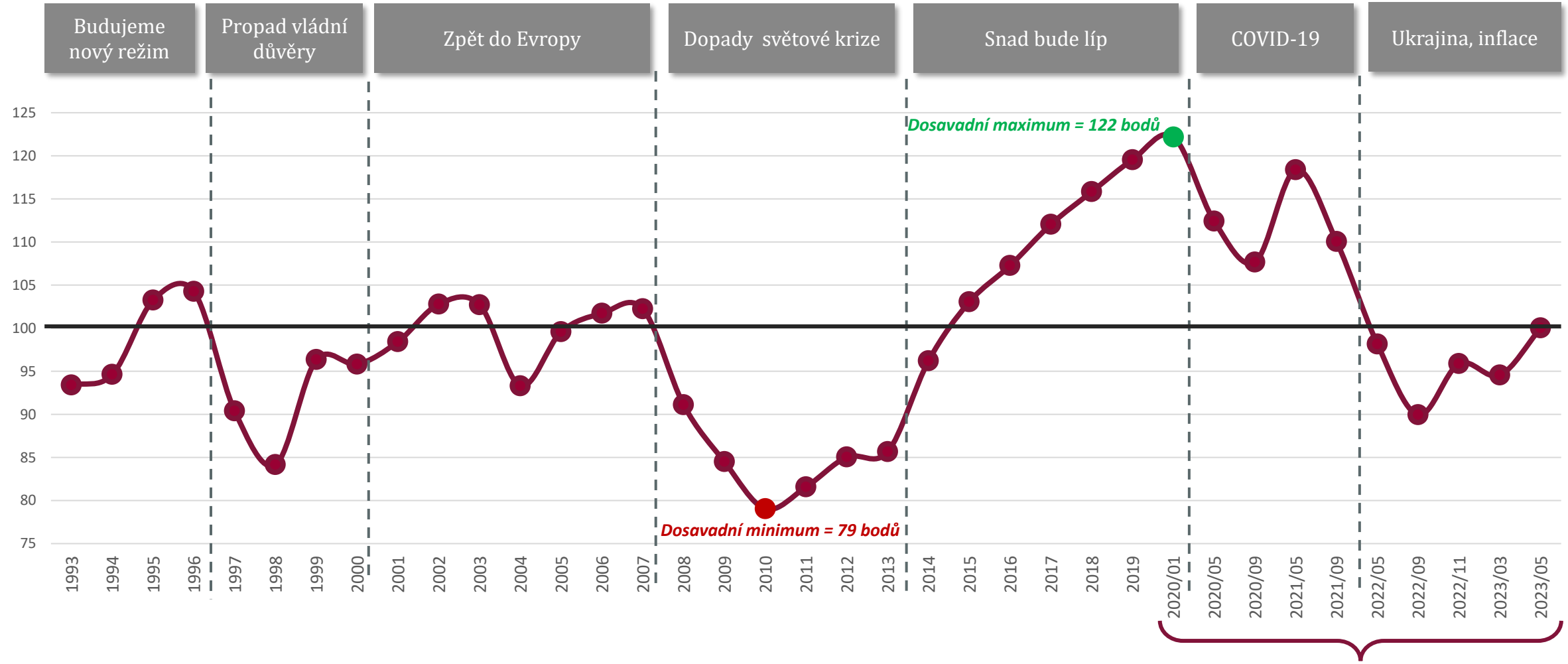

Index finanční situace domácnosti – meziroční změny

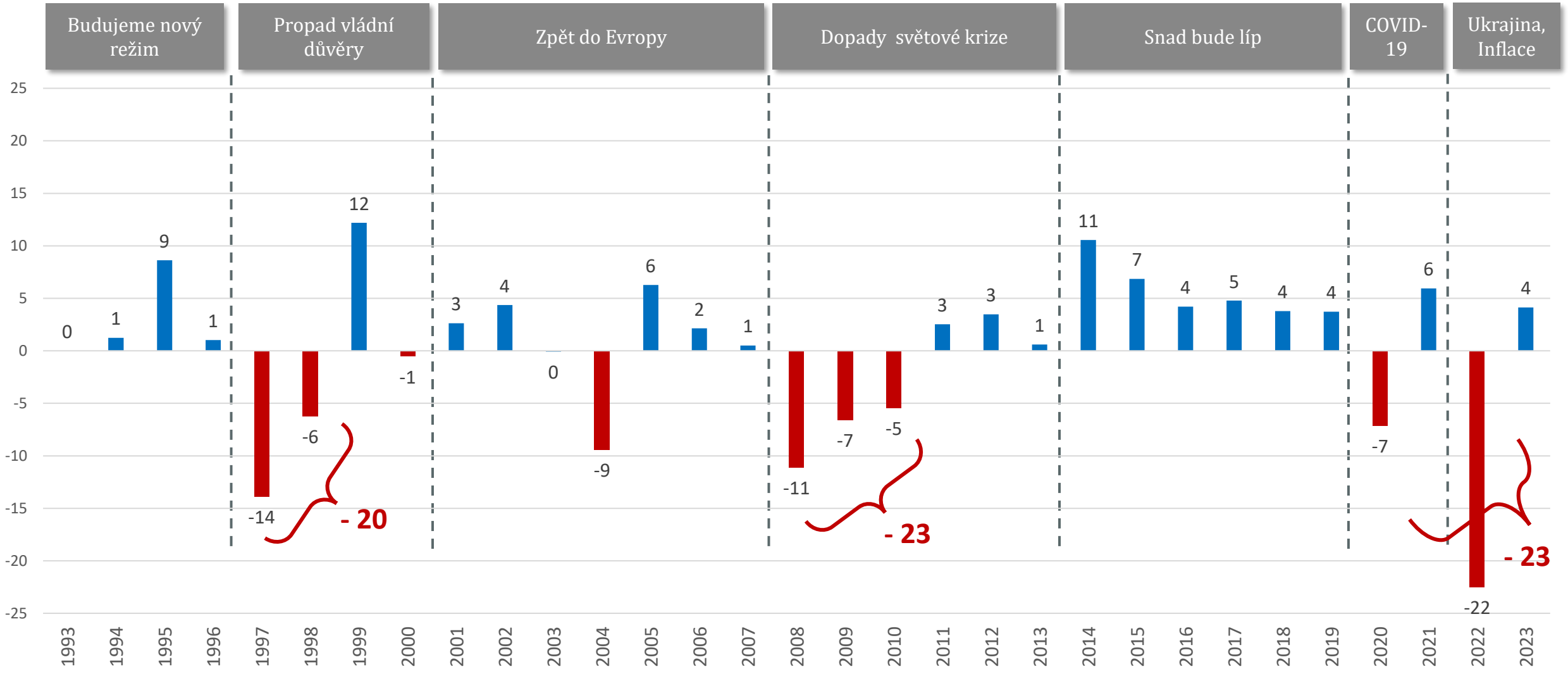

STEM

Zdroj: TRENDY 1993–2023

www.stem.cz

Index – podle materiálního zajištění

U chudých domácností se situace nezlepšuje.

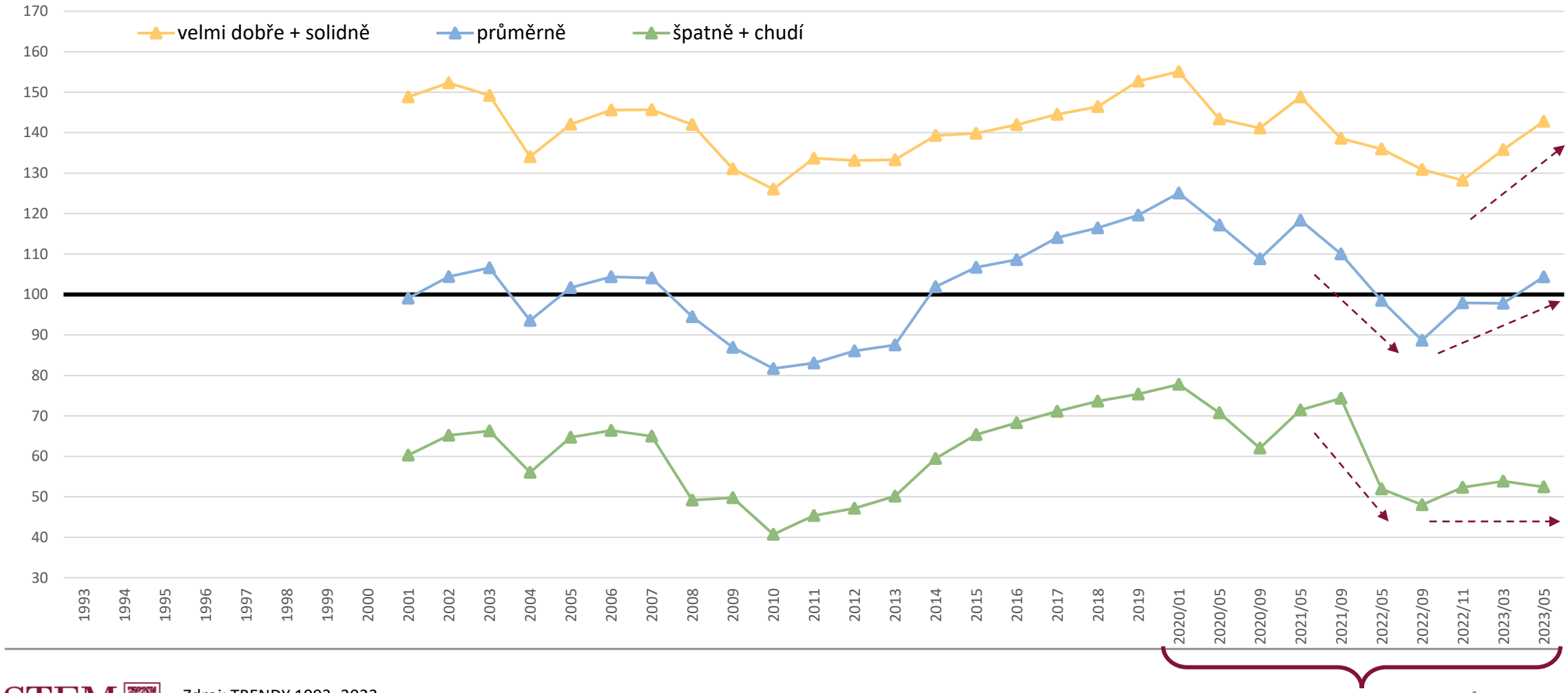

STEM

Zdroj: TRENDY 1993–2023
Bazický index: květen 2023 = báze, 100 bodů

www.stem.cz

Index – podle věku

Relativně největší propad v posledních letech u lidí ve starším produktivním věku (45-59 let), specificky domácnosti s více dětmi a relativně nižšími příjmy.
Mezi mladšími lidmi (18-29, ale i 30-44) je situace lepší.

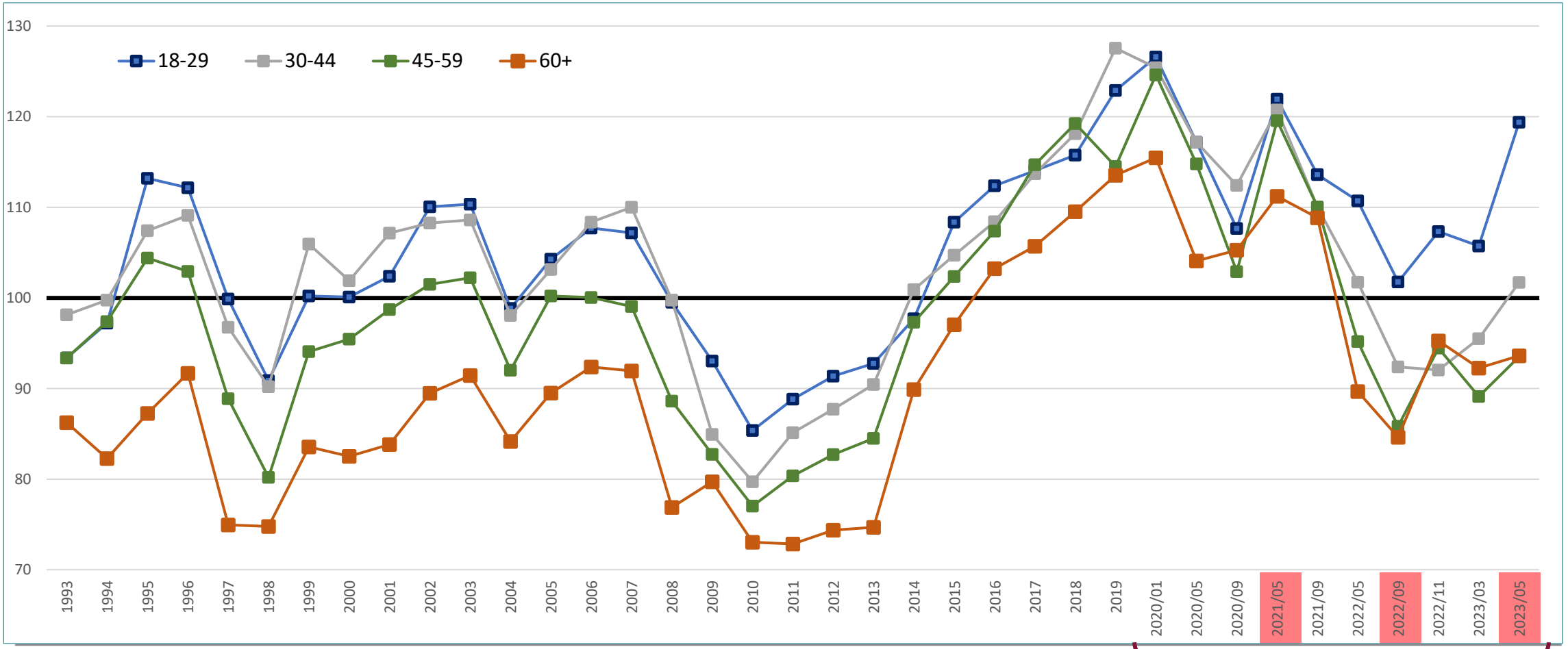

STEM

Zdroj: TRENDY 1993–2023
Bazický index: květen 2023 = báze, 100 bodů

www.stem.cz

poslední tři roky v detailu

Schopnost vyjít s příjmy.

V souvislosti s růstem cen se situace mírně zhoršila. V dlouhodobé perspektivě je ale patrné, že je stav dobrý. Stále se zhoršuje relativní stav skupiny, která obtížně vychází s příjmy.

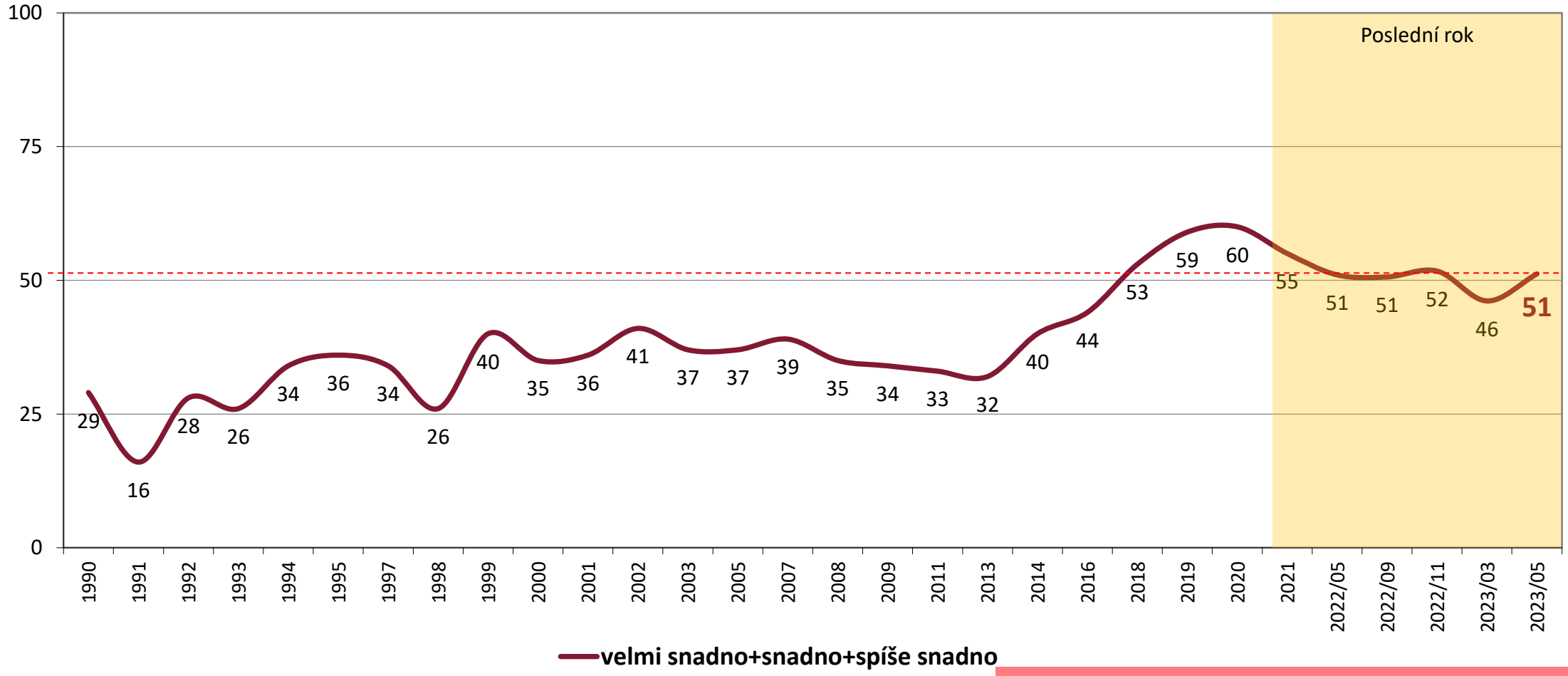

Velmi obtížně	**4 %**	**3 %**	**5 %**	**6 %**	**8 %**	**7 %**	**10 %**	**7 %**

Srovnání finanční situace domácnosti s loňským rokem

Polovina domácností vidí svou současnou finanční situaci v porovnání s předchozími 12 měsíci jako horší. Pesimismus srovnatelný s obdobím ekonomické krize, je tak patrný i po roce. Podíl domácností vnímajících svou finanční situaci jako srovnatelnou s loňským rokem, zůstává také stabilní. Ve srovnání se zářím došlo k mírnému navýšení podílu domácností, které si podle svého úsudku oproti předchozímu období polepšily. Tato skupina je však v současnosti menší než v květnu loňského roku.

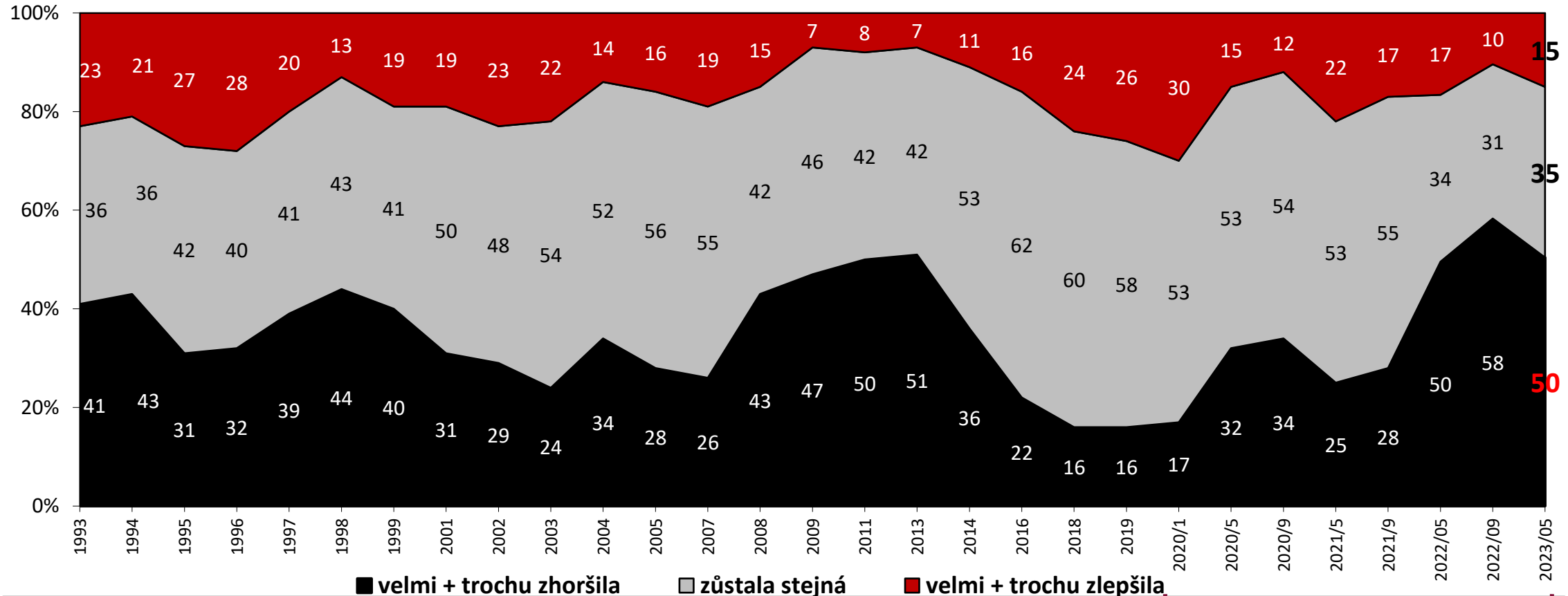

STEM

Zdroj: TRENDY 1993-2023; *„V porovnání se situací před 12 měsíci, myslíte si, že se finanční situace Vaší domácnosti:“*

Výhled do budoucna

Přibylo domácností, které předpokládají, že se jejich finanční situace do budoucna nezmění. A také se na jednu pětinu zvýšil podíl lidí očekávajících určité zlepšení.

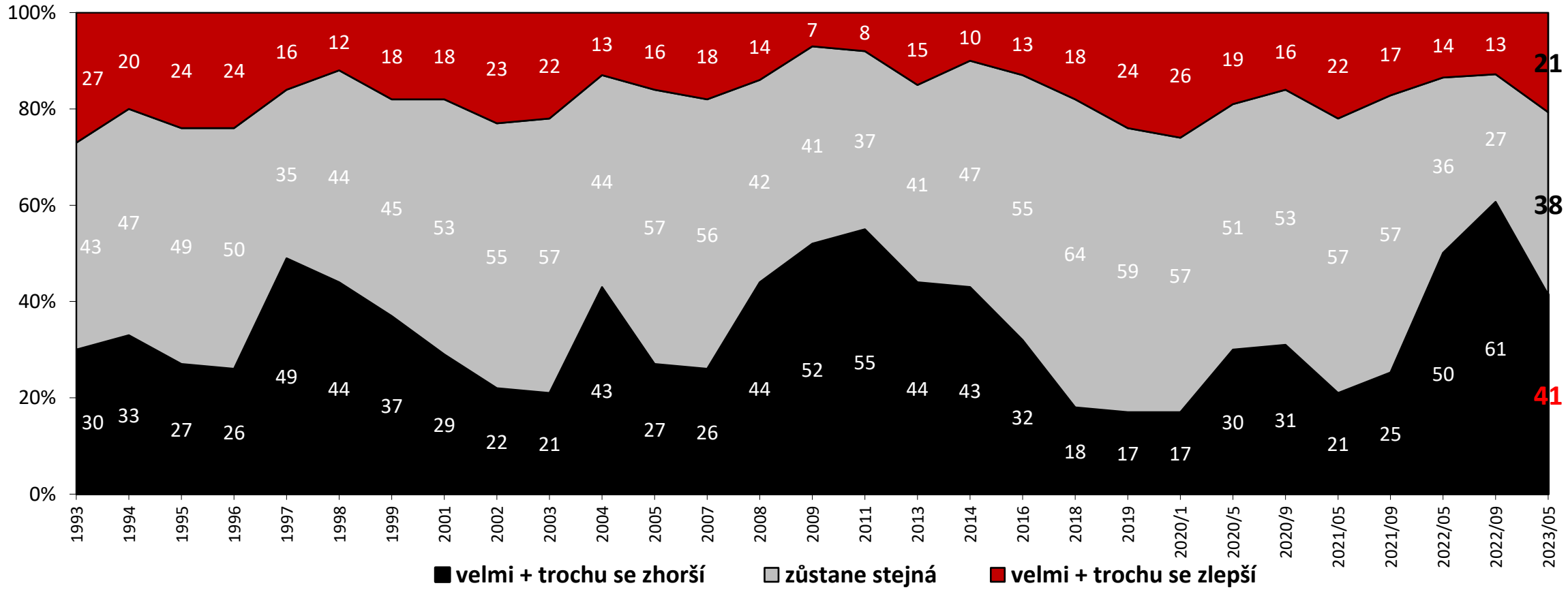

STEM

Zdroj: TRENDY 1993-2023; *„Myslíte si, že se finanční situace Vaší domácnosti za budoucích 12 měsíců:“*

Časové řady vybraných ekonomických indikátorů

Úspěšnost spoření – oslabená schopnost spořit přetrvává

Celých 56 % obyvatel indikuje neschopnost generovat úspory v posledních třech měsících.

„Podařilo se Vám za poslední tři měsíce něco uspořit?“

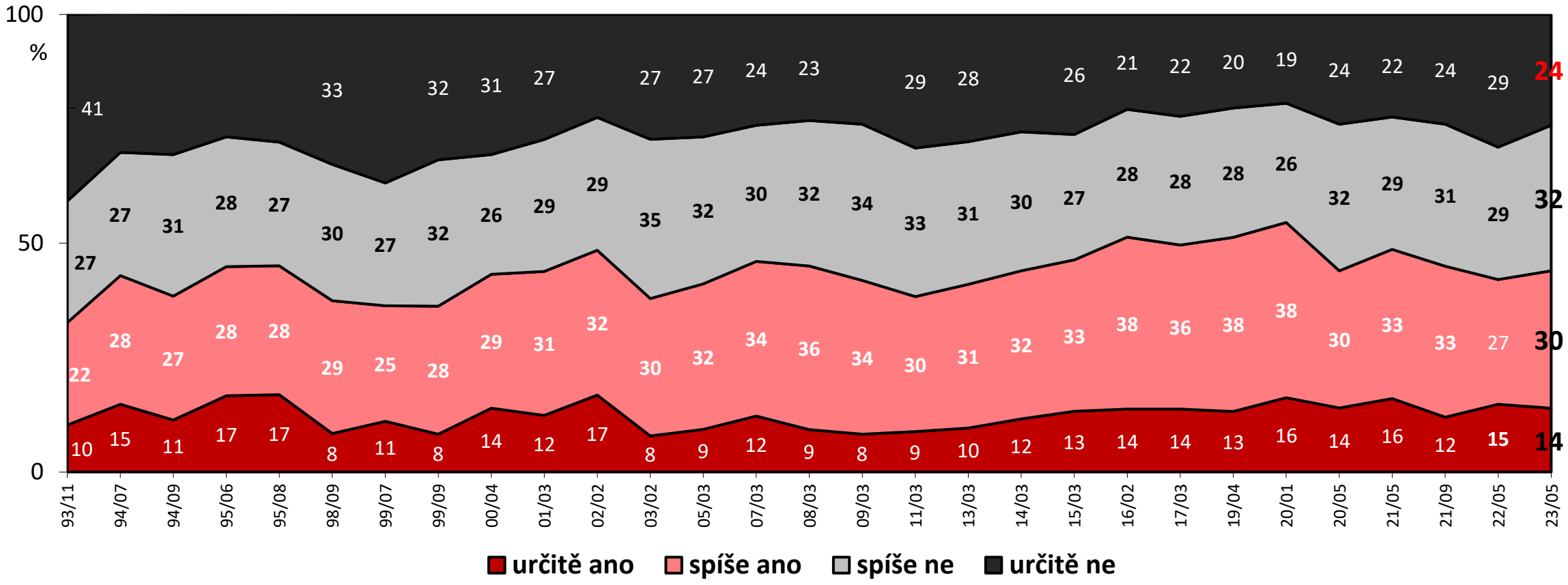

Typologie českých domácností a jejich adaptačních a úsporných strategií

Situace domácností - shrnutí

- České domácnosti lze rozdělit do pěti hlavních skupin z hlediska odolnosti proti dopadům zdražování, která je sestavena na základě velikosti příjmů a majetku a bilance úspor a výdajů v domácnosti.
- Zatímco 22 % domácností spadá do kategorie „Mimo nebezpečí“, na druhém konci 14 % patří do skupiny „Kriticky ohrožených“, kteří dopady zdražování pociťují znatelně.
- **Za poslední rok** se rozložení skupin ani jejich hlavní charakteristiky významněji nezměnily. Přes náročné souvislosti koncentrované především v nebývalém všeobecném růstu cen nedochází (zatím) v české společnosti ke znatelnému socioekonomickému pohybu. Dramaticky **nepřibývá ani neubývá ekonomicky ohrožených lidí**.
- Platí, že **objem půjček je pro odolnost vůči zdražování významnější nežli vlastní velikost příjmů**. Tj. domácnosti s nízkými či žádnými půjčkami a hypotékami jsou méně zranitelné inflací, než ty, které mají vysoké půjčky a zároveň vysoké příjmy.
- Čím vyšší je zranitelnost domácnosti vůči zdražování, tím nižší má schopnost generovat úspory, investovat ve spořitelnách a platit nenadálé výdaje.
- **Inflační očekávání meziročně oslabila, přesto jsou v české společnosti stále vysoká** – 17 % obyvatel má za to, že zdražování se ještě zrychlí, a dalších 30 % předpokládá, že ceny budou stoupat stávajícím tempem.
- Skupiny „Ohrožených se závazky“ a „Kriticky ohrožených“ (dohromady 39 %) hledí do blízké budoucnosti stejně pesimisticky jako před rokem. U ostatních skupin se již výhled do příštího roku zklidňuje.

Typologie českých domácností podle dopadů zdražování

Pro lepší porozumění tomu, jak zdražování zasahuje různé typy českých domácností, jsme přistoupili k rozdělení domácností do pěti podtypů. Pro tuto typologii byly použity následující vstupní proměnné:

*1) Velikost příjmů domácnosti**
*2) Velikost majetku domácnosti***
3) Bilance úspor a půjček
4) Schopnost vytvářet úspory v posledních třech měsících

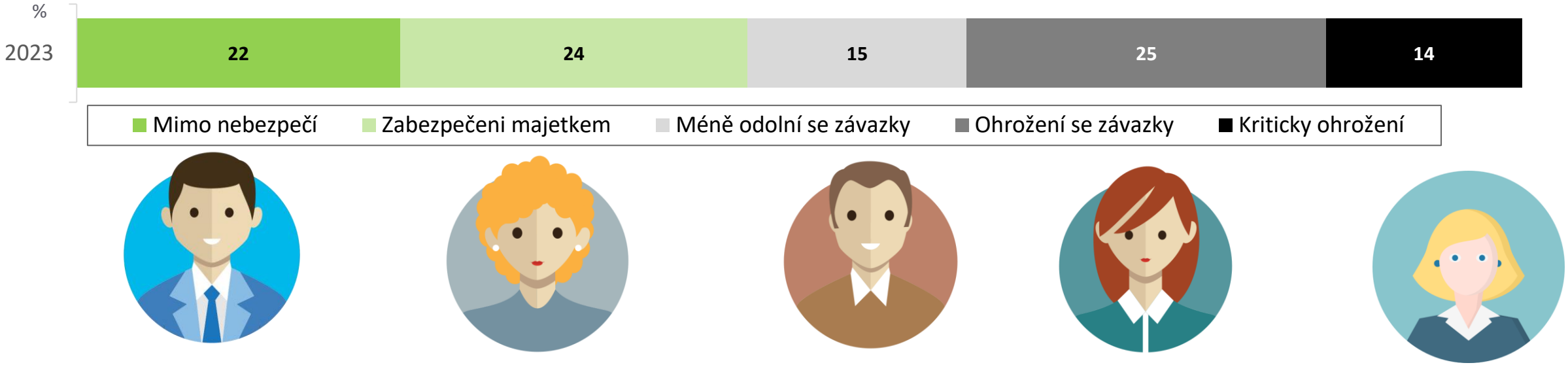

*Za průměrný příjem je považováno 21 500 Kč na osobu (19 000 Kč v květnu 2022)
**Za průměrný majetek je považován majetek v hodnotě 1,1 milionu Kč na domácnost (1 mil. Kč v květnu 2022)

Odhad situace za 12 měsíců

Myslíte, že finanční situace Vaší domácnosti…

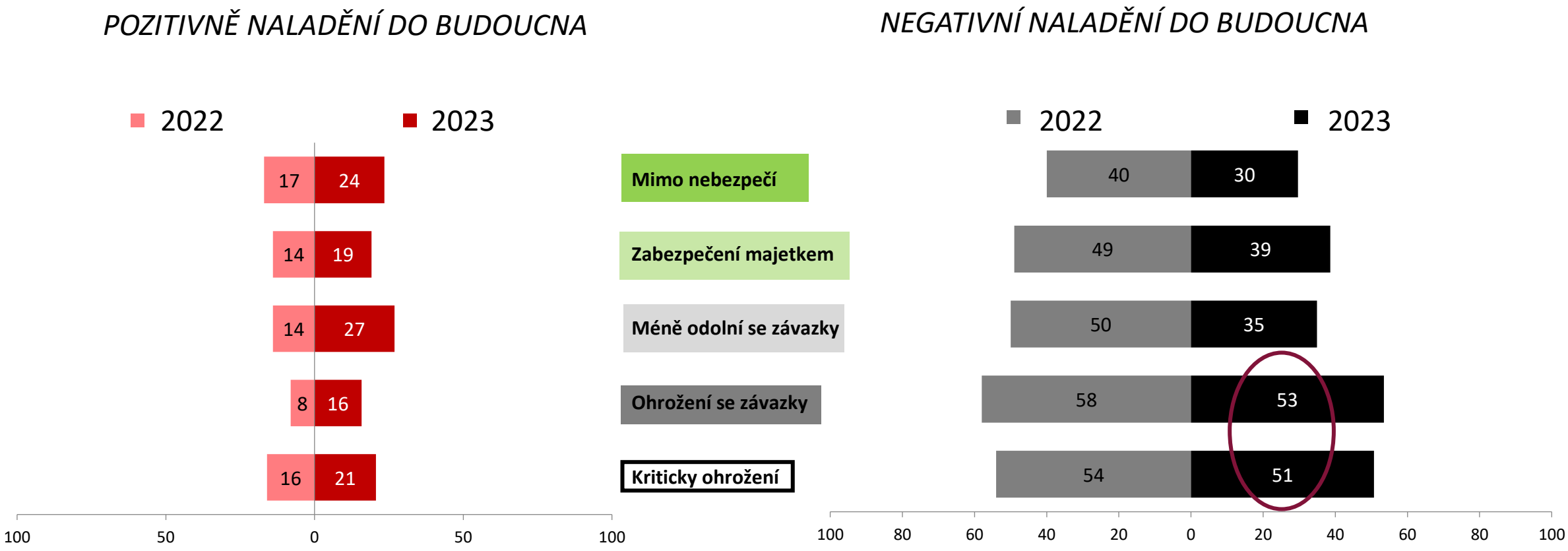

TRENDY 5/2022; *„V porovnání se situací před 12 měsíci, myslíte si, že se finanční situace Vaší domácnosti:“ a „Myslíte si, že se finanční situace Vaší domácnosti za budoucích 12 měsíců:“*

Velké rozdíly ve schopnosti spořit přetrvávají

Schopnost tvořit úspory si zachovaly skupiny domácnosti s nadprůměrnými příjmy. V tomto ohledu se nedaří především lidem ze skupiny kriticky ohrožených, pro které je možnost spořit v současné situaci velmi omezená.

Podíl těch, kteří zvládli v posledním čtvrtroce něco naspořit zůstává všeobecně a též v rámci skupin obdobný jako před rokem.

„Podařilo se Vám za poslední tři měsíce něco uspořit?“
Rozdíly dle typologie domácnosti

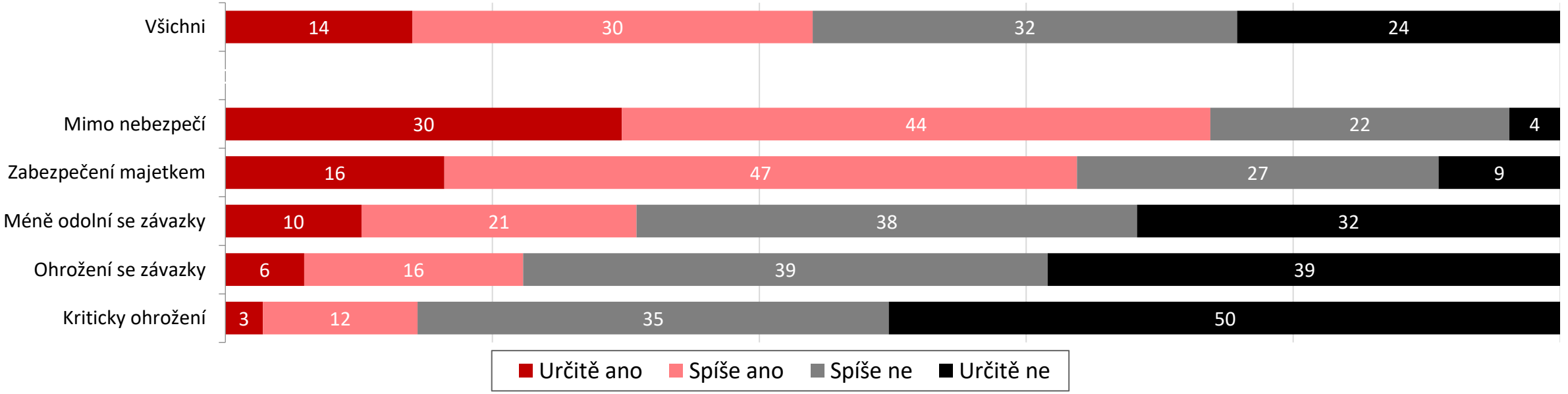

Většina domácností by, stejně jako loni, na náhlé vyšší výdaje našetřila, u dvou nejméně ohrožených skupin společnosti je přes polovinu těch, kteří by takové výdaje uhradili z úspor

„Pokud byste si chtěli do domácnosti pořídit předmět nad 50 tis. Kč:“
Rozdíly dle typologie domácnosti

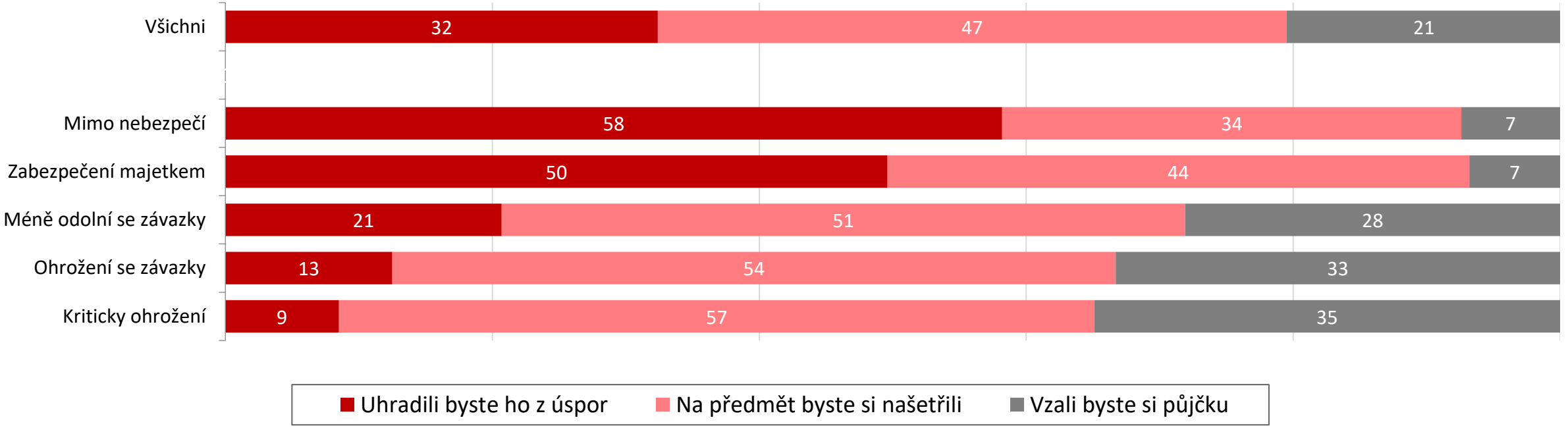

Odolnost vůči zdražování je provázána s příjmy domácnosti

Průměrný čistý příjem na osobu v domácnosti v Kč
Rozdíly dle typologie domácnosti

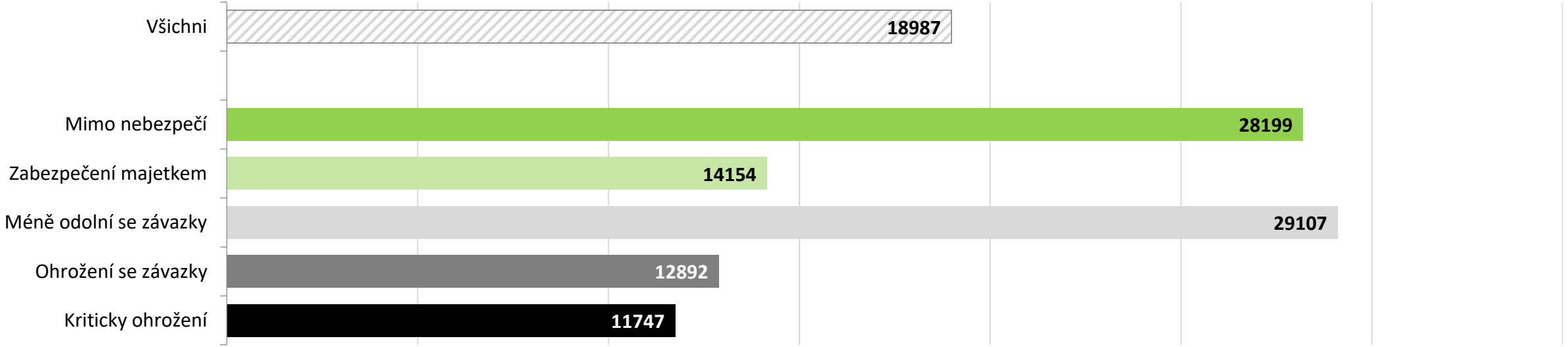

Inflační očekávání meziročně polevují, zůstávají však velmi vysoká

Šestina (17 %) obyvatel má za to, že v nadcházejícím půlroce ceny porostou strměji než dosud. Dalších 30 % očekává zdražování dosavadním tempem. Loni v květnu očekávalo zrychlení plných 43 % lidí a další třetina očekávala dosavadní tempo zdražování.

Dále platí, že obyvatelé, jejichž domácnosti jsou zranitelnější vůči zdražování, ve větší míře očekávají další zrychlení růstu cen.

"Jak očekáváte, že se v příštím půlroce budou vyvíjet ceny v České republice?"
Rozdíly dle typologie domácnosti

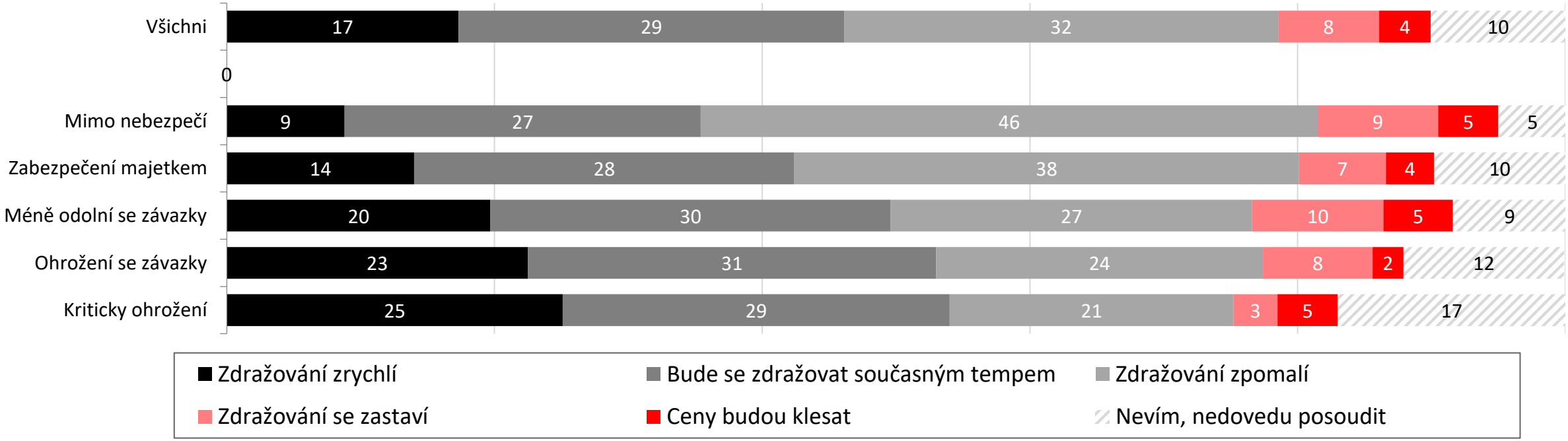

Ohroženější domácnosti méně využívají bankovní instrumenty, situace je prakticky stejná jako loni v květnu

„Řekl(a) byste, že převážnou většinu finančních prostředků má Vaše domácnost uloženu nebo investována ve spořitelně, v bankách?“
Rozdíly dle typologie domácnosti

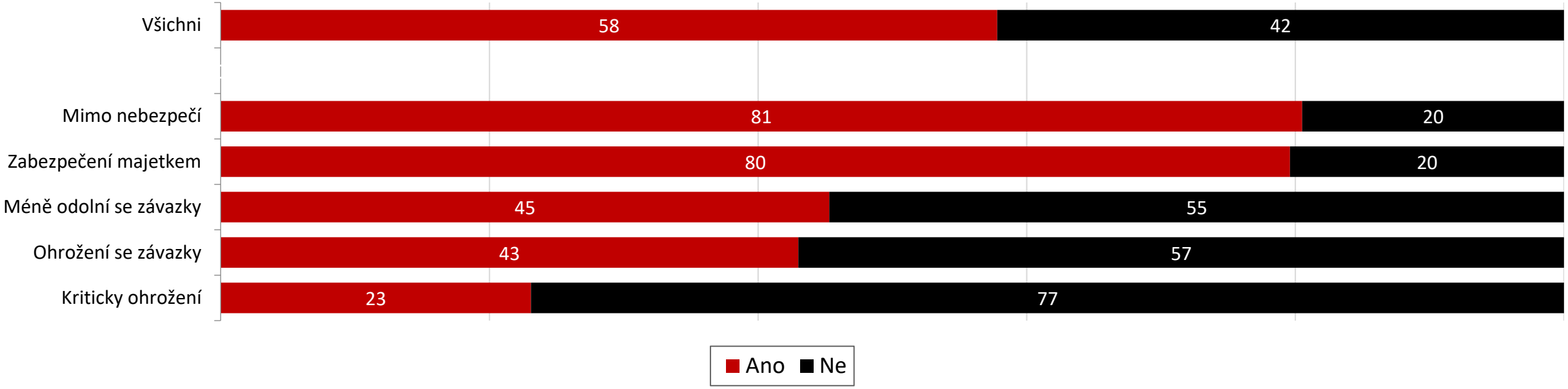

Význam vedlejších příjmů stoupá s ohrožením domácnosti, rozložení se od loňského května nezměnilo

„Jsou dnes pro hospodaření Vaší domácnosti velice důležité vedlejší příjmy?“
Rozdíly dle typologie domácnosti

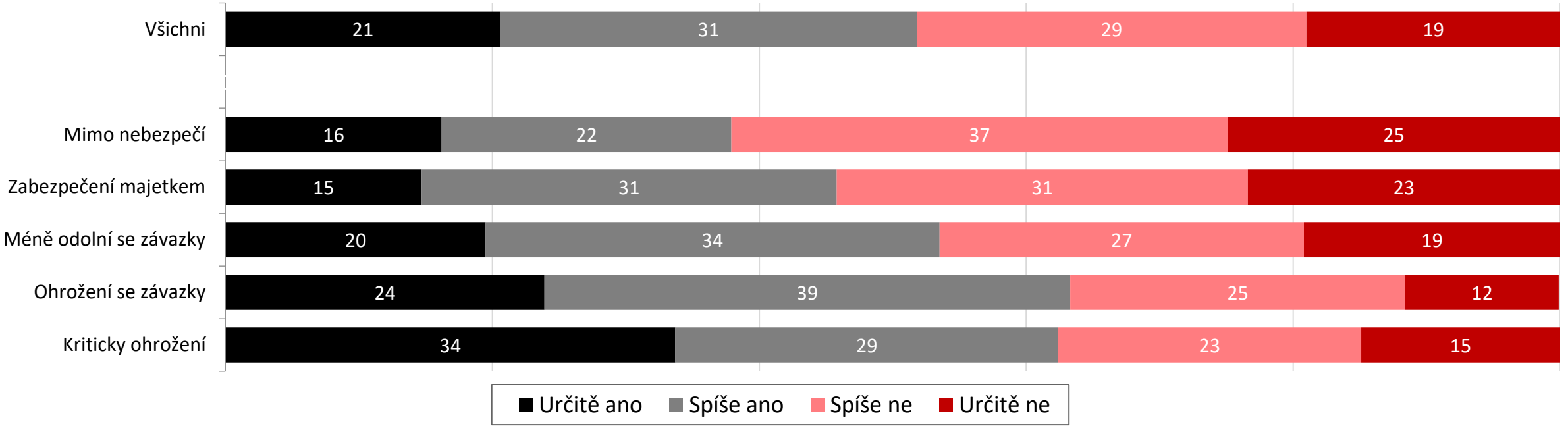

Exekuční zátěž stoupá s mírou ohrožení domácnosti

„Je na Vás osobně nebo někoho z Vaší domácnosti uvalena exekuce?“
Rozdíly dle typologie domácnosti

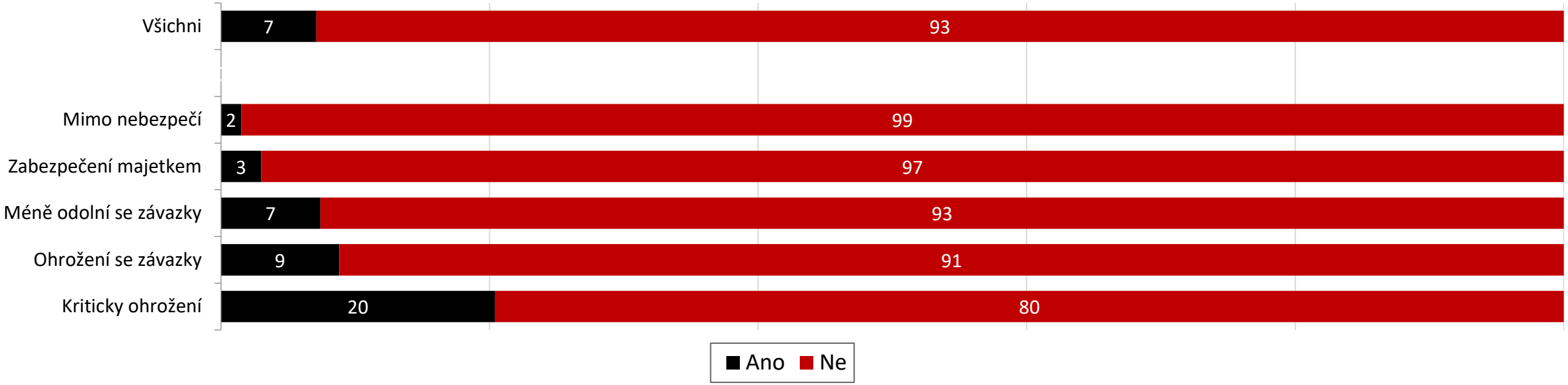

Typologie českých domácností podle dopadů zdražování

Pro lepší porozumění tomu, jak zdražování zasahuje různé typy českých domácností, jsme přistoupili k rozdělení domácností do pěti podtypů. Pro tuto typologii byly použity následující vstupní proměnné:

*1) Velikost příjmů domácnosti**
*2) Velikost majetku domácnosti***
3) Bilance úspor a půjček
4) Schopnost vytvářet úspory v posledních třech měsících

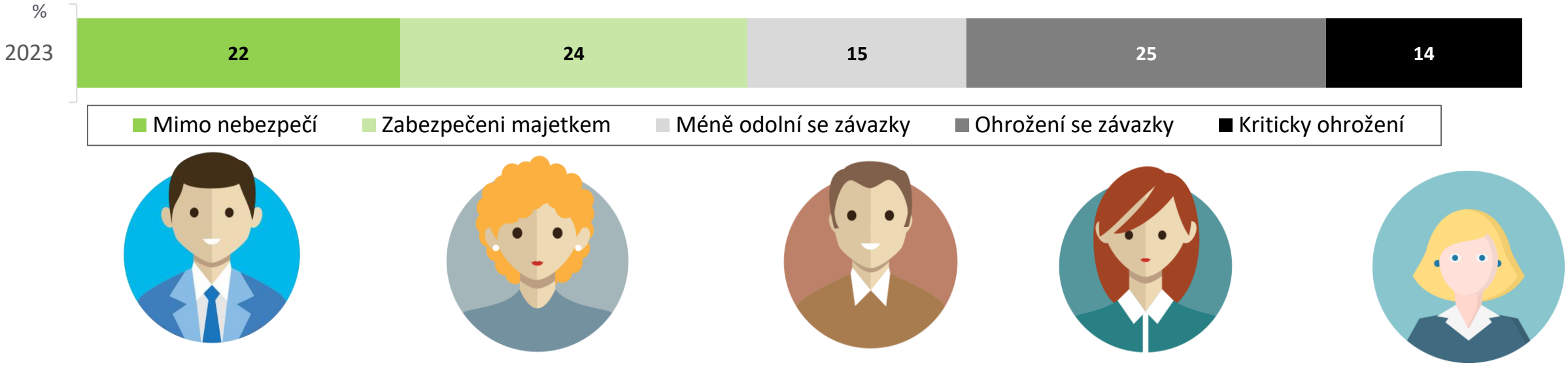

*Za průměrný příjem je považováno 21 500 Kč na osobu (19 000 Kč v květnu 2022)
**Za průměrný majetek je považován majetek v hodnotě 1,1 milionu Kč na domácnost (1 mil. Kč v květnu 2022)

STEM

KPMG